

Komandi partur
Í komand parti er Kristian Djurhuus aftur á skránni. Hann greiðir frá, tá ið katolikkarnir vildu yvirtaka sjúkrahúsið á Tvøroyr, og tá ið hann kom í løgtingið í 1932.

Almennur listi yvir tær konur, sum keyptu í jødiskum handlum.

skúla. Tað var bert Sali av okkum systkjum, sum byrjaði at ganga í vanligan týskan skúla. Men tað var skjótt, at hesir skúlar vóru merktir av nasismuni, og tað gjørdist eisini ótolandi hjá jødiskum børnum at ganga her. Skjótt sluppu jødiskir lærarar heldur ikki longur at arbeiða í vanligu skúlunum. Sum frá leið gingu vit øll í serligum jødiskum skúlum, sum vit sjálvi rindaðu kostnaðin av.

Krystallnáttin

Náttina millum 9. og 10. november 1938 fór fram ein tann mest kenda hendingin í herferðini móti jødum. Hetta var tann sokallaða Krystallnáttin, tá ein riðil av nasistum oyðilögdu jødiskar ognir í hópatali.

Undanførslan fyri hesum var, at ein ungur jødi hevði skotið ein starvsmann á týsku sendistovuni í Paris í hevnisøku fyri, at foreldur hansara vóru víst úr Týsklandi til Polen. Náttina eftir hesa hending fóru nasistar í holt við at oyðileggja jødiskar handlar og synagogur. Alt varð smildrað sundur, og nógvir jødar vórðu dripnir og aðrir beindu fyri sær.

Alment varð sagt, at hetta var ein fólkslig hevnd móti jødum, men tað er alt, sum bendir á, at "Krystallnáttin" varð væl og virðiliga fyriskipað av nasistisku leiðsluni.

Sum revsing fyri alt hetta herverkið varð ásett, at jøðarnir sjálvir skuldu gjalda eina bót

upp á 1 mia D-mark, sum var sera nógvur peningur tá í tíðini! Hetta sigur eitt sindur um nasistiskan logikk: Jøðarnir skuldu sjálvir gjalda fyri herverkið hjá nasistunum!

Um ikki áður, so var tað nú greitt, at jøðarnir vóru at rokna sum útskot í Týsklandi - eitt fólk uttan rættindi.

Heitið "Krystallnáttin" stóðst av øllum tí sundursmildraða glasinum á gøtunum. Júst hendan dagin fylti beiggi mín 13 ár, og skuldi eftir jødiskum siði konfirmerast í synagoguni. Hetta

kundi ikki lata seg gera nú, og tí var hann konfirmeraður heima hjá rabbinaranum. Ein onnur orsök til, at eg minnst Krystallnáttina er, at vit búðu tætt við synagoguna, og tí sá eg alt, sum fór fram. Nasistarnir gingu frá handli til handil. Fyrst kom onkur og skrivaði orðið "jødi" á handilsrútin. Síðani komu aðrar, sum smildraðu alt sundur. Tað sama hendi við okkara synagogu, sum eg sá brenna.

Pápi var ræðsluslugin, og hann mátti krógva seg hjá onkrum, sum hann kendi, fyri ikki at verða tikin. Hesin óttin var ikki uttan orsök, tí í sambandi við Krystallnáttina vórðu 30.000 jødar tiknir og sendir í KZ-legur. Men tað eydnaðist honum at sleppa undan í fyrsta umfari.

Jyllandsposten: Skilja væl týskarar

Danska blaðið Jyllandsposten hevði nakrar dagar seinni eina oddagrein í samband við Krystallnáttina. Teir søgdu seg vera ímóti øllum yvirgangi, men lögdu afturat: "Når man har fulgt jødespørgsmålet i Europa i årtier, kan man til en vis grad forstå tyskernes anmositet (figgindaskap) overfor jøderne."

Blaðið skrivur, at hóast nógvir jødar eru hampamenn, so eru tær ringu royndarnar jødum í Danmark einki móti teimum royndum, sum eru av jødum í Europa annars. Niðurstøðan er, at "man kan indrømme Tyskland, at det har ret til at skille sig af med sine jøder. Men til gengæld kan man stille det krav, at det sker paa anstændig vis."

Tað kann vist sigast, at nasistarnir tók Jyllandsposten upp á orðið við tí fyrra setningin men so avgjørt ikki í tí seinna.

Her er eitt par, har annað var jødisk og hitt ikki. Hetta varð lógarbrot í 1935. Her verða tey hongd út og spottað og helst er okkurt enn verri hent teimum.

Ein av kendu antijødisku filmunum var Ævigi Jødin, har jødar vórðu frátiknir æru og heiður.

So lætt kundi tað vera hjá nasistunum at ávirka sjálvt eina danska avis.

Pápi tikin fyrstu ferð og aðru ferð

Hesin ágangurin gjørdi tað, at pápi misti móguleikan at arbeiða í síni fyrirtøku. Og lagnan hjá pápa gjørdist henda:

Í oktober 1939 var hann biðin um at koma á løgreglustøðina. Hann hevði tá framvegis so mikið av áliti á skipanina, at hann helt tað vera okkurt hissini, teir vildu honum. Hinvegin visti hann eisini, at mótti hann ikki, fóru myndugleikarnir at hevna seg inn á familju hansara.

Men á politistøðini varð hann tikin og sendur í KZ-leguna Oranienburg norðanfyri Berlin. Hiðani varð hann sendur til Lublin í hersetta Pólandi at arbeiða við uppseting av nýggjum KZ-legum. Tað eydnaðist pápa at lata mammu frætta, hvar hann var. Um hesa tíðina virkaði jødiska samfelagið í Berlin framvegis nökulunda væl.

Hetta samfelagið kundi saman við mammu vísa á, at maðurin hevði barst fyri týskarum undir 1. heimsbardaga, og at hann enn tá var heiðraður fyri hetta. Kanska eydnaðist tað eisini at mutra onkran. Men hvussu var og ikki, so eydnaðist tað at fáa pápa leyslatnan. Hann kom aftur til Berlin í mars 1940, og tá vóru

ringar tíðir. Maturin var skamtaður, hetta merkti ein skerjing í sær sjálvum. Men vit fingur skamtanarkort við frámerk-inum J, fyri jøda. Hetta merkti, at jødar skuldu fáa minni skamtan av lívsneyðugum vørum enn týskarar annars. Afturat hesum fingur jødar ikki longur skamtanarkort til at keypa klæðir.

Tá pápi varð leyslatin, fekk hann tey ráðini at rýma av landinum við síni familju. Vit vóru eisini hugað at fara, og pápi ætlaði at sleppa til Shanghai í Kina, hagar nógvir jødar frammanundan vóru fluttir. Pápi var eisini komin so langt við fyrireikingunum, at hann hevði selt alt, sum vit áttu, og alt var pakkað niður.

Men nú var tíðin so langt fráliðin, at tað var ov seint. Eitt var, at týskir jødar frammanundan bert við undantaksloyvi kundu fara av landinum. Men nú var eisini tað hent, at eingi lond vildu taka ímóti jødum. So nú var alt hopleyst. Sjálvt Danmark sendi teir jødar, sum vóru flýddir hagar í 30-unum, aftur til Týsklands til tann víska deyða. Nakað frammanundan var móguleiki hjá jødum, sum áttu pengar, at sleppa til Amerika, men seinni gjørdist hetta heldur ikki móguligt.

Tað bankar á dyrnar!!

Tá ið tveir mánaðir vórðu gingnir